

Utdanningsforbundets fagnettverk i norsk, 28.07.2026

Råd til lesekommisjonen

Fagnettverket i norsk mener at arbeidet med lesing må styrkes gjennom hele opplæringsløpet, fra begynneropplæringen til avsluttet skolegang. I dag er det store forskjeller mellom kommuner og skoler, og også innad på den enkelte skole, når det gjelder hvordan leseopplæringen planlegges, gjennomføres og følges opp. Kommisjonen bør derfor anbefale en mer systematisk og kunnskapsbasert praksis for lesing i alle fag, kombinert med kompetanseheving for lærere og forpliktende samarbeid mellom skoler og kommuner.

En av de viktigste forutsetningene for en slik praksis er å skape leselyst. Leselyst skapes ikke av seg selv, men gjennom systematisk tilrettelegging. Det som virker, er tekster og bøker som er relevante, interessante og som trigger noe hos elevene. Leselyst skapes gjennom tilgang til fysiske bøker, avsatt tid til daglig lesing og voksne som kan veilede og inspirere. Fysiske bøker fanger oppmerksomheten med synlige omslag, gir en taktil leseopplevelse og skaper et synlig lesefellesskap der elever inspirerer hverandre. Samtidig gir papir bedre konsentrasjon, dypere leseforståelse og en mer skjermfri og stabil læringssituasjon.

Nettopp derfor krever vi en sterkere satsing på skolebibliotek gjennom en nasjonal norm for bemanning per elev, øremerkede midler til innkjøp av fysiske bøker og forpliktende samarbeid med folkebibliotekene. Særlig i begynneropplæringen er den fysiske leseboken viktig, både for å utvikle grunnleggende leseferdigheter og for å bygge et lesefellesskap mellom skole-hjem. I starten trenger barna et rikt utvalg av lettlestbøker, og nok til at de kan sluke flere bøker under en enkelt leseøkt. For å styrke leseglede og leseutholdenhet må skolen gi elevene tilgang til relevante og engasjerende tekster, samtidig som lærerne støttes i å velge kvalitetslitteratur og arbeide med tekster som utfordrer elevene. Motstand mot lesing må møtes med tilpasset litteratur og trygge rammer, ikke med lavere ambisjoner. For å tenne den reelle leselysten må den kulturelle skolessekken styrkes, slik at alle elever garanteres et årlig møte med en levende, ekte forfatter.

I tillegg til å stimulere til leselyst, krever fagnettverket at tidlig innsats konkretiseres og knyttes direkte til de grunnleggende byggeklossene i lesing: fonologisk bevissthet, avkoding og tidlig leseforståelse. For at denne innsatsen skal bli treffsikker, må de overordnede kompetansemålene brytes ned og konkretiseres i tydelige delmål for hvert trinn. Det bør være en ambisjon at trygg og automatisert avkoding er på plass etter 2. trinn, og senest i løpet av 3. trinn, slik at elevene har det nødvendige fundamentet når tekstene blir mer komplekse. Tiltakene må bygge på målrettet, kunnskapsbasert metodikk. Kartleggingsprøver skal benyttes aktivt både før og etter tiltak for å evaluere effekten og justere innsatsen underveis. Denne satsingen krever en felles kompetanseheving i hele kollegiet for å bygge en helhetlig forståelse for leseopplæringen. Det overordnede målet er krystallklart. Alle elever skal stille med tilstrekkelige og trygge leseferdigheter når de går fra barnetrinnet og over i ungdomsskolen.

For å lykkes med denne faglige satsingen, må vi også ta et oppgjør med verktøyene vi bruker. Teknologien må aldri bli et mål i seg selv. Det er lesingen og tekstforståelsen som er målet. Fagnettverket mener det må slås helt klart fast at papir skal være hovedkilden til langlesing, dybdelesing og utholdenhet på alle trinn. God bruk av teknologi handler ikke bare om når vi skal bruke skjerm, men om å tørre å sette tydelige rammer for når den skal legges bort. Skolen må forpliktes til å bruke papir der det gir best læring, og heller spare skjermen til de gangene den faktiske gir en merverdi (f.eks. ved multimodalitet, kildekritikk eller tilpasset støtte). For når målet er ro, konsentrasjon og leseutholdenhet, er det ingenting som slår papirboka.

For å omsette disse faglige og pedagogiske kravene til handling, krever vi at kommunene og skolene utarbeider en tydelig strategi for leseopplæring. Det viktigste argumentet for dette er at vi flytter ansvaret fra den enkeltelever og lærer og over på systemnivå. Altfor ofte må lærere bære hele ansvaret for leseopplæringen alene, et ansvar man ikke alltid har forutsetninger eller rammer for å løse på egen hånd. En slik strategi vil ansvarliggjøre ledelsen, sikre en rød tråd fra 1. til 10. trinn og gi like muligheter for alle elever. Ved å styrke profesjonsfellesskapet gjør vi leseopplæringen til et felles oppdrag, i stedet for at det blir opp til hver enkelt lærer.

Tiltak for lesing må være langsiktige, iverksettes systematisk og følges opp over tid dersom de skal gi varig effekt.